

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

19 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk (przewodniczący)
SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)
SSN Władysław Pawlak

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 19 stycznia 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej J. L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z 6 listopada 2019 r., IV Ca 661/19,

w sprawie z powództwa J. L.

przeciwko Skarbowi Państwa - Staroście Płońskiemu i Powiatowi Płońskiemu
o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego,

**oddala skargę kasacyjną i odstępuje od obciążenia skarżącego
kosztami postępowania kasacyjnego na rzecz pozwanego Skarbu
Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 maja 2019 r. Sąd Rejonowy w Płońsku oddalił powództwo J. L.
przeciwko Skarbowi Państwa - Staroście Płockiemu
i Powiatowi Płockiemu o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego

obejmującego nakaz zapłaty tego Sądu z 11 stycznia 2000 r. (I Nc 1/00), zaopatrzony w klauzulę wykonalności postanowieniem tego Sądu z 8 kwietnia 2002 r. Umorzył postępowanie w części dotyczącej żądania zwolnienia spod egzekucji oraz rozstrzygnął o kosztach procesu. Sąd ustalił, że opisanym wyżej nakazem zapłaty, Sąd Rejonowy w Płońsku nakazał pozwanym Z. L., J. L., M. G. i J. G., aby zapłacili solidarnie na rzecz powoda Powiatowego Urzędu Pracy w Płońsku kwotę 58 788 zł z odsetkami ustawowymi od 4 stycznia 2000 r. do dnia zapłaty oraz koszty postępowania w kwocie 9.031,82 zł. Postanowieniem z 8 kwietnia 2002 r. Sąd Rejonowy w Płońsku nadał powyższemu tytułowi klauzulę wykonalności na rzecz Powiatowego Urzędu Pracy w Płońsku (dalej PUP) i wydał temu wierzycielowi tytuł wykonawczy. Na jego podstawie i na wniosek wierzyciela PUP, Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Płońsku wszczął i prowadził przeciwko powodowi postępowanie egzekucyjne (Km [...]). Postanowieniem z 8 czerwca 2017 r. Komornik umorzył to postępowanie na podstawie art. 824 § 1 pkt 2 k.p.c. ze względu na brak zdolności sądowej PUP jako wierzyciela egzekwującego.

W oparciu o te ustalenia faktyczne Sąd pierwszej instancji uznał, że powództwo przeciwegzekucyjne wytoczone przez powoda jako dłużnika egzekwowanego na podstawie art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. nie może zostać uwzględnione ze względu na to, że objęty powództwem tytuł jest prawomocnym orzeczeniem sądowym, które nie podlega wzruszeniu w tym postępowaniu, zwłaszcza, że podstawą tego powództwa jest zarzut braku zdolności sądowej PUP, który występował już w momencie wniesienia pozwu i powinien być podniesiony przez J.L. w postępowaniu rozpoznawczym.

Apelacja powoda została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w Płocku z 6 listopada 2019 r., który podzielił ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu pierwszej instancji, podnosząc, że dłużnik może w drodze powództwa opozycyjnego wytoczonego na podstawie art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. kwestionować istnienie obowiązku stwierdzonego tylko takim tytułem wykonawczym, który nie jest prawomocnym orzeczeniem sądowym. Powództwo oparte na tym przepisie nie może zatem zmierzać do wzruszenia prawomocnego rozstrzygnięcia sądu stanowiącego tytuł wykonawczy.

W skardze kasacyjnej od tego wyroku powód zarzucił naruszenie art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. przez cyt. „jego wadliwe zastosowanie w sprawie, pomimo wykazania przez powoda spełnienia ustawowych przesłanek do pozbawienia objętego pozwem tytułu wykonawczego wykonalności oraz przez stwierdzenie przez Sąd Okręgowy, że ten przepis ma zastosowanie jedynie do tytułów wykonawczych innych niż korzystające z powagi rzeczy osądzonej, a także pomimo wykazania przez powoda zdarzenia w postaci braku przejścia obowiązków i praw na osobę wnioskującą o klauzulę wykonalności”. Skarżący sformułował także zarzut naruszenia art. 788 § 1 k.p.c. przez cyt. „brak jego zastosowania i stwierdzenie, że nadanie klauzuli wykonalności bez dokumentu poświadczającego przejście praw i obowiązków z powoda na wnioskującego o klauzulę, podczas gdy w dacie opatrzenia klauzulą wykonawczą nakazu zapłaty jak i wydania samego nakazu zapłaty nie istniała osoba prawna wskazana jako powód Powiatowy Urząd Pracy mająca zdolność sądową lub prawną”. Skarżący zarzucił także naruszenie art. 795 § 1 k.p.c. przez wskazanie, iż cyt. „jedynie sposób postępowania określony w tym przepisie może mieć zastosowanie do zwalczania tytułu egzekucyjnego przez dłużnika, podczas gdy dłużnik ma dwa niezależne od siebie sposoby, które wzajemnie się nie wykluczają”.

W oparciu o przytoczone podstawy kasacyjne, powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i wydanie rozstrzygnięcia co do istoty sprawy przez uwzględnienie powództwa, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Płocku do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c., dłużnik może w drodze powództwa przeciwegzekucyjnego żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności, gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu albo gdy kwestionuje przejście obowiązku mimo istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście. Już z treści tej normy prawnej wynika, że możliwość podniesienia zarzutów opartych na tej podstawie prawnej dotyczy takich tytułów wykonawczych, które nie stanowią orzeczeń sądu. Jeżeli tytuł nie korzysta z powagi

rzeczy osądzonej, dłużnik może formułować zarzuty dotyczące samego obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym, gdy obowiązek ten nie powstał albo gdy obowiązek wygaś na skutek zdarzeń wywołujących skutki prawne, które miały miejsce po jego powstaniu. Mogą one dotyczyć także zdarzeń powołanych jako podstawa przejścia praw lub obowiązków albo warunków, od których wystąpienia było uzależnione nadanie klauzuli wykonalności, a które wierzyciel wykazał w sposób przewidziany w przepisach regulujących postępowanie o nadanie tytułowi klauzuli wykonalności.

W rozpatrywanej sprawie chodzi o sądowy tytuł wykonawczy w postaci prawomocnego nakazu zapłaty z 11 stycznia 2000 r., uwzględniającego powództwo wniesione przez Powiatowy Urząd Pracy w Płońsku, któremu Sąd nadał klauzulę wykonalności także na rzecz tego podmiotu. W świetle obowiązującej w dniu wydania nakazu zapłaty ustawy z 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (jedn. tekst: Dz.U. z 2003 r., nr 58, poz.514), jak i aktualnie obowiązującej ustawy z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (jedn. tekst: Dz.U. z 2023 r., poz.735) , PUP nie posiadał, jak i obecnie nie posiada, zdolności sądowej, albowiem w 2000 r. był (i nadal pozostaje) tylko jednostką organizacyjną jednostki samorządu terytorialnego – Powiatu Płońskiego. Powiatowy Urząd Pracy w Płońsku powinien był zatem wskazać w pozwie skierowanym przeciwko Z. L., J. L., M. G. i J. G., Powiat Płoński jako powoda, a siebie określić jako jednostkę organizacyjną, z której działalnością wiąże się roszczenie dochodzone pozvem o zapłatę. W razie zaniechania tej powinności, Sąd Rejonowy w Płońsku powinien był odrzucić ten pozew na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c., czego jednak nie uczynił. Wobec niepodjęcia przez J. L. jakichkolwiek czynności odwoławczych w tamtej sprawie, przedmiotowy nakaz zapłaty uprawomocnił się, a Sąd Rejonowy, powielając błąd Sądu orzekającego, nadał nakazowi zapłaty z 11 stycznia 2000 r. klauzulę wykonalności na rzecz Powiatowego Urzędu Pracy, który wszczął następnie postępowanie egzekucyjne jako wierzyciel egzekwujący. W tej sytuacji, wbrew zarzutowi kasacyjnemu, nie doszło do naruszenia przez Sąd Okręgowy, przytoczonego art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c., skoro powództwo przeciwegzekucyjne oparte na tej podstawie, nie może być skierowane przeciwko tytułowi będącemu

orzeczeniem sądowym, a tym bardziej nie może służyć do korekty wadliwego prawomocnego orzeczenia sądowego.

Pozostałe podstawy kasacyjne dotyczące naruszenia art. 788 § 1 k.p.c. i art. 795 § 1 k.p.c. zostały sformułowane w oderwaniu od ustaleń stanowiących podstawę faktyczną zaskarżonego kasacyjnie wyroku Sądu Okręgowego i stanowią, jak się wydaje, wyraz nieporozumienia. Stosownie do art. 788 § 1 k.p.c., jeżeli uprawnienie lub obowiązek po powstaniu tytułu egzekucyjnego lub w toku sprawy przed wydaniem tytułu przeszły na inną osobę, sąd nada klauzulę wykonalności na rzecz lub przeciwko tej osobie, gdy przejście to będzie wykazane dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym. W aktach sprawy nie ma żadnych dokumentów, jak również nie ma żadnych ustaleń faktycznych, świadczących o tym, że zaktualizowały się przewidziane w tym przepisie przesłanki dotyczące przedmiotowego nakazu zapłaty, co sprawia, że omawiany zarzut uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Podobnie rzecz się ma z zarzutem naruszenia art. 795 § 1 k.p.c., przewidującego, że na postanowienie sądu co do nadania klauzuli wykonalności przysługuje zażalenie. Na marginesie należy przypomnieć, że komornik ma obowiązek oceny w toku postępowania egzekucyjnego, czy wierzyciel i dłużnik mają zdolność sądową; w braku tego przymiotu uczestnika postępowania egzekucyjnego komornik umarza z urzędu postępowania egzekucyjne, co miało miejsce także w tej sprawie.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c. i art. 108 k.p.c. w zw. z art. 102 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i 391 § 1 k.p.c.).

[SOP]

[ał]